

Teismo sprendimas – tai pasakojimas ar statistika? Konstitucinio Teismo sprendimo aiškumo standarto svarba skaitmenizuojant teismų procesus

Donatas Murauskas

Socialinių mokslų (teisė) daktaras

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto asistentas

Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius, Lietuva

El. paštas: donatas.murauskas@tf.vu.lt

Įvadas

„Teismo nuosprendžiai (kiti baigiamieji teismo aktai) turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims. Jeigu šio reikalavimo nepaisoma, tai nėra teisingumo vykdymas, kurį įtvirtina Konstitucija“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas).

Konstitucinis standartas yra aiškus tiek pat, kiek ir turi būti aiškūs teismų sprendimai. Tiesa, iššūkių gali kilti dėl aiškumo apibrėžimo ir konstitucinio standarto įgyvendinimo praktikoje. Dar didesnis iššūkis kyla, aiškumo standartą svarstant teisinių procesų, dar konkrečiau, teismų veiklos skaitmeninimo kontekste – įtraukiant naujas galimybes algoritmų pagrindu prisidėti prie ginčų sprendimų (Murauskas, 2020, p. 56).

Tekste aptariu dabartinį poreikį tikslinti ir plėtoti konstitucinį teismo baigiamųjų aktų aiškumo byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims standartą. Minties plėtojimo atskaitos taškas yra ankstesniame šios tematikos straipsnyje pateiktas svarstymas dėl kiek nuvalkiotos, bet vis dar aktualios sprendimų priėmimo procesų algoritmizavimo problemos – „viena iš didžiausių pasitikėjimo algoritmais problemų yra klasikinė koreliacijos ir priežastingumo sutapties problema, kai koreliacija dar nereiškia priežastingumo (angl. *correlation does not imply causation*)“ (Murauskas, 2020, p. 64).

Šiame tekste apsiribojau viena konkrečia svarstoma mintimi – statistinės analizės pagrindu¹ priimami teismų sprendimai negali tenkinti konstitucinio teis-

1 Algoritmo taikymo idėja daugeliu atvejų pagrįsta būtent statistinės analizės priemonių pritaikymu, siekiant spręsti konkrečias problemas.

mo sprendimo aiškumo standarto dėl tokiomis sprendimais paneigiamo Vakarų teisės tradicijai būdingo pasakojimu pagrįsto teismo sprendimo komunikavimo formos.

Šio straipsnio tikslu gali būti įvardijamas noras pagrįsti teismo sprendimo aiškumą kaip konstitucinį principą, kurio svarba didėja vystomų teismų veikloje taikytinų intelektualinių technologijų² kontekste. Siekdamas įgyvendinti šį tikslą, pirma, aptariu esamus teismo sprendimų motyvams keliamus aiškumo normatyvinius kriterijus. Antra, pateikiu išvalgas apie pasakojimu pagrįsto teismo argumentavimo idėją, kaip pamatinį teismų sprendimų rašymo metodą, remdamasis teisės ir literatūros (angl. *law and literature*) judėjimu. Trečia, aptariu statistine analize pagrįsto teismo sprendimo priėmimo grėsmę teismo nepriklausomumui.

Šiame tekste pristatoma tyrimo dalis – doktrininio tipo. Tekste svarstau iki šiol Lietuvos teisės doktrinoje plačiau nenagrinėtą požiūrį į teismų veiklos skaitmeninimą, susiedamas konstitucinį teismų sprendimų aiškumo standartą su teisės kaip pasakojimo idėja teisės ir literatūros judėjime.

1. Konstitucinis teismų sprendimų aiškumo imperatyvas

„Konstitucinė doktrina yra ne apreiškimas, bet būtent konstitucinio argumentavimo rezultatas“ – taip, kalbėdamas apie Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, yra pažymėjęs E. Kūris (Kūris, 2002, p. 27). Šioje mintyje atsispindi teisinio argumentavimo reikšmė priimto sprendimo legitimumo kontekste – teisėtas yra tik tas sprendimas, kuris yra pagrįstas, motyvuotas. Toks supratimas įtvirtintas ir konstitucinėje jurisprudencijoje.

Išskirčiau du Konstitucinio Teismo nutarimus, kuriuose Teismas reikšmingai plėtojo konstitucinį teismų sprendimų motyvavimo standartą: tai Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. ir 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimai.

2006 m. sausio 16 d. nutarime dėl įvairių Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso straipsnių konstitucingumo Konstitucinis Teismas nurodė, kad baudžiamąją bylą nagrinėjantis teismas turi veikti taip, kad baudžiamojoje byloje būtų nustatyta objektyvi tiesa ir teisingai išspręstas asmens, kaltinamo padarius nusikalstamą veiką, kaltumo klausimas. Konstitucinis Teismas nurodė, kad teismų sprendimų argumentavimas turi būti racionalus, t. y. baigiamajame teismo akte turi būti tiek argumentų, kad jų pakaktų šiam baigiamajam teismo aktui pagrįsti.

2 Vartoju D. Amilevičiaus siūlomą terminą *intelektualiosios technologijos*, kuris padeda išvengti ne tiek tikslaus *dirbtinio intelekto* termino vartojimo. Žr., pvz., <https://www.delfi.lt/news/daily/law/teisiniu-procesu-ir-teisines-kalbos-skaitmeninimas-dabartis-ir-ateitis.d?id=90517809>

Iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantis teisinio aiškumo reikalavimas taip pat reiškia, jog baigiamajame teismo akte negali būti ir nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės priimti teisingą baigiamąjį teismo aktą. Baigiamieji teismo aktai turi būti aiškūs byloje dalyvaujantiems ir kitiems asmenims.

2006 m. rugsėjo 21 d. nutarime Konstitucinis Teismas nagrinėjo keletą su teismų veikla susijusių procesinių įstatymų nuostatų konstitucingumo klausimų. Viena iš svarbiausių tirtų teisinio reguliavimo problemų – procesiniuose įstatymuose įtvirtinta galimybė teismams administraciniame, baudžiamajame ir civiliniame procesuose skelbti tik teismo sprendimo įžanginę ir rezoliucinę dalis, o aprašomąją ir motyvuojamąją dalis surašyti ir paskelbti vėliau.

Vertindamas aptariamų procesinių įstatymų konstitucingumą Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad jeigu oficialiai būtų paskelbtas teismo nuosprendis (kitas baigiamasis teismo aktas), kuris nebūtų grindžiamas teisiniais argumentais arba būtų grindžiamas tik tam tikra argumentų dalimi, o kita argumentų dalis būtų paviešinta po oficialaus teismo nuosprendžio (kito baigiamojo teismo akto) paskelbimo, teisingumas liktų neįvykdytas – visada išliktų pagrįsta abejonė, kad tokiais argumentais tik siekiama pateisinti teismo *a priori* priimtą baigiamąjį teismo aktą.

Pasak Konstitucinio Teismo, baigiamasis teismo aktas negali būti dviprasmiškas; jis turi būti aiškus, suprantamas jau tada, kai nagrinėjamu klausimu yra priimamas ir viešai paskelbiamas sprendimas iš esmės, o ne būti toks, kuris verstų šalis, kitus proceso dalyvius, kitus asmenis spėlioti, kodėl, dėl kokių tikrųjų motyvų buvo priimtas būtent toks, o ne kitoks teismo sprendimas.

Draudimas atskirai skelbti rezoliucinę dalį ir motyvus išreiškia ir formuojamą konstitucinį argumentavimo standartą, kuriuo remiantis pirmiausiai turi būti surašomi motyvai, o tik paskui teismas gali skelbti sprendimą su šiais motyvais. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad toks reikalavimas yra priemonė, leidžianti užtikrinti, kad visos bylai turinčios reikšmės aplinkybės bus nustatytos būtent dar prieš oficialiai priimant ir viešai paskelbiant atitinkamą baigiamąjį teismo aktą, kad dar prieš oficialiai priimant tą baigiamąjį teismo aktą bus deramai įvertinti visi turintys reikšmės argumentai, kad į juos visus bus deramai įsigilinta, kad tinkamai bus pritaikyti teisės aktai ir kt. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas).

Šis Konstitucinio Teismo argumentas indikuoja ir tai, kad teismo motyvai neturėtų būti pradedami išvada – skundas tenkintinas / atmestinas – ir toliau per einant prie ginčo ribų ir motyvų. Priešingu atveju gali susidaryti įspūdis, kad teismas ne svarsto šalių argumentus, o motyvuoja, pateisina jau priimtą sprendimą.

Papildomai norėčiau atkreipti dėmesį į Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimą, kuriame vertintas Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nuostatos dėl teisėjų galimybės kreiptis į teismą, nesutinkant su atleidimu iš pareigų konstitucingumas. Šiame nutarime Konstitucinis Teismas nurodė, kad raciona-

lus teisinis baigiamųjų teismo aktų argumentavimas (motyvavimas), baigiamųjų teismo aktų aiškumas byloje dalyvaujantiems asmenims yra tarp veiksmų, lemiančių visuomenės pasitikėjimą teismais. Ir nors ši Teismo įžvalga yra vertinama, ne konstatuojamoji, ji teismo motyvų aiškumo standartą susieja su faktiniu visuomenės pasitikėjimu teismais kaip pamatine teismų legitimaus veikimo prielaida.

Galiausiai kartinė lieka teismų nepriklausomumą įtvirtinanti konstitucinė jurisprudencija. Čia reikėtų pabrėžti 2008 m. gegužės 28 d. nutarime (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gegužės 28 d. nutarimas) įtvirtintą mintį, kad *atlikdamas proceso veiksmus teismas turi būti nešališkas ir veikti taip, kad nesudarytų prielaidų manyti, jog jis yra šališkas ar priklausomas*. Manymas, kad teismas yra šališkas ar priklausomas, pagrįstas išorės stebėtojo pozicija. Teismo vykdoma veikla neturi sukurti šališko ar priklausomo teismo įspūdžio.

Iš pirmiau nurodytų Konstitucinio Teismo jurisprudencijos nuostatų matyti, kad teismų sprendimai turi būti aiškūs dalyvaujantiems ir kitiems asmenims, jie turi būti racionalūs, būtina motyvuoti kiekvieną sprendimui reikšmingą teiginį, negali būti nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių, turinčių reikšmės priimti teisingą baigiamąjį teismo aktą. Iš Konstitucinio Teismo formuluočių matyti, kad konstitucinis reikalavimas teismų baigiamiesiems aktams apima ypač reikšmingus elementus: pirma, aiškumo universaliai auditorijai kriterijų (*sprendimai turi būti aiškūs dalyvaujantiems ir kitiems asmenims*); antra, nuoseklumo ir baigtumo reikalavimus (*būtina motyvuoti kiekvieną sprendimui reikšmingą teiginį, negali būti nutylėtų argumentų, nenurodytų aplinkybių*) – tai ypač aktualu 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimo kontekste, jame reikalaujama galutinę teismo išvadą daryti po teksto (motyvų) nurodymo. Trečia, motyvavimas siejamas su visuomenės pasitikėjimu teismais. Ketvirta, teismas neturi sukurti šališko ar priklausomo teismo įspūdžio.

Šioje vietoje keliu klausimą, koks vis dėlto praktikoje turi būti iš esmės visiems suprantamas, nuoseklus teismo sprendimas, skatinantis pasitikėjimą teismu. Teisinėje dogmatikoje atsakymo paieškos galėtų būti ir spekuliatyvios, todėl vienas iš galimų požiūrių – pažvelgti į giminingas tyrimų sritis. Tad atsakymo į klausimą siūlau paieškoti taip pat ir *teisės ir literatūros* (angl. *law and literature*) judėjime, atsižvelgdamas į vieną iš kertinių šio judėjimo nuostatų – „teisė gyvena pasakojimu“ (Law’s Stories, 1996).

2. Pasitikėjimą skatinantis teismo sprendimas – tai geras pasakojimas?

Teisės kaip pasakojimo arba tiesiog *teisės naratyvumo* idėja pradėta gryninti palyginti neseniai – prieš tris dešimtmečius susiformavusio JAV teisės ir literatūros judėjimo atstovų. Vienas iš didžiausių teisės naratyvumo konceptualizavimo im-

pulsų buvo kartu su studentais atlikti A. Amsterdam ir J. Bruner ieškojimai, kurių kulminacija tapo veikalas „Minding the Law“ (Amsterdam; Bruner, 2002). Autoriai akcentuoja vėliau plačiau cituojamą teiginį, kad „teisė gyvena pasakojimu dėl banalių ir kompleksišku priežasčių“³ (Amsterdam; Bruner, 2002, p. 110).

Teisės kaip pasakojimo idėja pagrįsta tuo, kad pasakojimai yra viena iš pagrindinių mūsų kultūrinių komunikavimo formų. A. Amsterdam ir J. Bruner plėtoja idėją, kad pasakojimas yra ir teisės komunikavimo forma. Mums reikia išmanyti šios formos pranašumus ir stengtis atsižvelgti į kylančias rizikas. Pasak autorių, pasakojimai turi tris elementus: klasifikavimą, naratyvą ir retoriką, kuriuos galima aptikti iš esmės kiekvienoje sudėtingesnėje teisinėje situacijoje. Pasakojimai ne tik įtvirtina įvykius, bet ir juos įrėmina, įprasmina, komunikuoja jų reikšmę (Brooks, 2002, p. 4). Pagrindinis advokato byloje tikslas yra „kontekstualizuoti įrodymus <...>, kad jie taptų platesnio naratyvo dalimi, kuris atitiktų naratyvizavimo strategiją“ (Grunewald, 2013, p. 370). Kiekviena teisingumo sistema turi „savo naratyvinį pėdsaką“ – „specifinį formalizuotą būdą pristatyti ir kontekstualizuoti faktus ir istorijas“ (Grunewald, 2013, p. 371). Techniniu požiūriu įvykio pristatymas byloje apima „elementų atrinkimą, praleidimą ir išforminimą“, siekiant pateikti prasmingą istoriją. Bylos nagrinėjimo metu taip apdorojami įvykiai tampa pagrindiniu naratyvu, kuris teikiamas teisėjui (Grunewald, 2013, p. 372).

Teisės kaip pasakojimo idėja turi ir savų problemų. Bene svarbiausia – teisėi reikšmingo pasakojimo ir to pasakojimo objekto – faktinės tikrovės santykis. Viena iš teisės naratyvizavimo prielaidų – žmogaus poreikis įprasminti viską, galbūt net beprasmius įvykius, faktus. To padarinys – formuojamame naratyve esančios spragos yra užpildomos ne „ieškant daugiau įrodymų, bet įtvirtinant [įvykio, fakto] tikimybės santyki“ (Grunewald, 2013, p. 376). Kitais žodžiais, mes darome prielaidas apie faktinę tikrovę, net neturėdami tikslų duomenų – užtenka prielaidų apie *tikėtiną, galimą, tipinį* elgesį tam tikrose situacijose ir (1) išsprendžiame fakto spragos problemą; (2) patvirtiname teisėje jau egzistuojantį naratyvą, pritaikydami jam dar vieną mūsų identifikuotą faktinę situaciją.

Naratyvas yra tipinė teisės komunikavimo forma, kuri ir pasireiškia teisės kaip argumentavimo praktikos idėja. Universalios auditorijos įtikinimas nuosekliais argumentais gali indikuoti ir paveikios, įtikinamos istorijos, kurioje nėra nepaaiškinamų vingių, komunikavimą. Universali auditorija, susipažindama su tokiu sprendimu, juo patiki, taip formuojasi pasitikėjimas teismais ir esminė nepriklausomumo dedamoji dalis – išorinio teismo nepriklausomumo įspūdis. Ši prielaida svarbi mažų mažiausiai dviem aspektais.

Pirma, teismų sprendimų apmąstymas remiantis kokybiško pasakojimo kriterijais atveria didelį potencialą naudotis teisės ir literatūros judėjimo išvalgo-

3   Angl. *Law lives on narrative, for reasons both banal and deep.*

mis, įtraukiant svarbius kokybiškos literatūros kriterijus kaip galimus pagalbinius teismo sprendimo motyvų vertinimo kokybinius rodiklius. Konstitucinis teismo sprendimo aiškumo standartas tokiu atveju gali būti suprantamas ir kaip tinkamo, įtikinamo pasakojimo idėjos siekis. Ir toks supratimas būtų ne tik įdomus konceptualia prasme, ieškant teisės ir literatūros idėjos įgyvendinimo Lietuvos teisės sistemos kontekste formų, bet ir toliau ieškant ir gryninant, mano supratimu, dar iki galo nesusiformavusio Lietuvos teismų baigiamųjų aktų stiliaus⁴.

Antra, teismo sprendimo kaip nuoseklaus pasakojimo idėja konfliktuoja su statistinės analizės pagrindu priimamo sprendimo idėja. Todėl sprendimo kaip pasakojimo vertinimas išryškina ir pabrėžia dar didesnę konstitucinio teismo sprendimo aiškumo standarto svarbą ir jo tolesnio vystymo svarbą. Šioje vietoje ir noriu identifikuoti tolesnę su teismų procesų skaitmeninimu kylančią grėsmę aptariamo teismo sprendimo aiškumo kontekste.

3. Skaitmeninės technologijos deformuoja sprendimo „aiškumo“ kategoriją

Procesų algoritmizavimas gali padėti išvengti subjektyvumo priimant sprendimus – tai bene svarbiausias didžiųjų duomenų industrijos argumentų už sprendimų priėmimo algoritmizavimą (Završnik, 2018, p. 131.). Tačiau sprendimų priėmimo algoritmizavimas kelia ne vieną konceptualią problemą – viena iš jų yra teisės komunikavimo formos keitimas iš (1) pagrįstos pasakojimais ir priežastiniais ryšiais į (2) statistine analize pagrįstą sprendimą, kuriame priežastinis ryšys bent šiuo metu neturi centrinio vaidmens (Pearl; MacKenzie, 2018).

Ši problema keliama dar 2004 m. publikuotame K. A. Franko straipsnyje (Franko, 2004). Autorė teigia, kad teisinių procesų algoritmizavimas lemia besiformuojančią dichotomiją teisėje kaip kultūrinės išraiškos formoje – klasikinė teisės kaip pasakojimo išraiškos forma užleidžia vietą teisei kaip duomenų bazei. Ką tai reiškia?

Informacinės technologijos transformuoja *žinojimą* (angl. *knowledge*) į *informaciją*. Žinojimas yra neobjektyvuota faktų ir idėjų forma. Informacija yra objektyvuota duomenų forma. Mąstymas per žinojimą yra dominuojanti kultūrinės išraiškos forma teisėje, nes mes kuriame subjektyvų, bet įprasminimą, įkontekstintą pasakojimą su pradžia ir pabaiga, užpildydami įvykius priežastingumu ir motyvacijomis. O *informacija* yra bekontekstė. Pavyzdžiui, baudžiamajame pro-

4 Lietuvos teismų sprendimų motyvavimo stilius vis dar vystosi, balansuodamas tarp kontinentinio, griežto, į silogizmą orientuoto prancūzams būdingo lakoniškumo ir anglosaksiško pasakojamojo, niuansuoto, kontekstualaus stiliaus.

cese asmenybės dekonstravimas į atskirus elementus atskiria (1) bendrą paveikslą, kuri mes sukuriame žodžiu / raštu (žmogaus charakteristika, jo istorija), nuo (2) asmenybės kaip tam tikrų nesusietų elementų visumos. Informacinės technologijos padeda identifikuoti kriterijus, lemiančius asmens elgesio pokyčius, bet tuo pat metu atsisako subjektyvaus visumos vertinimo metodo – dominuojančio antropologinio naratyvo.

Būtent technologinis pokytis lemia kultūrinį ir lingvistinį pokytį. Technologijų panaudojimo kultūriniai kontekstai ir socialinės organizacijos vizijos lemia technologijų pokyčio socialinį poveikį. Šias išvalgas patvirtina ne vienas tyrėjas⁵, teigdami, kad teisės algoritimizavimas lemia poreikį persvarstyti esamų žmogaus teisių apsaugos standartų pakankamumą, reguliuojant „naują realybę“.

Kreipdamas daug dėmesio sprendimuose baudžiamosios teisės srityje vartojamai terminologijai, A. Završnik atkreipia dėmesį į tai, kad teisėsaugos institucijos vis daugiau dėmesio skiria nusikalstamumo prevencijai (Završnik, 2019, p. 5). Tradiciškai nusikalstamų veikų tyrimas *ex post* gali būti siejamas su dešimtmečius vystyta žmogaus teisių apsaugos standartais. Šie standartai nebėra aktualūs, kai kalbame apie nusikalstamumo prevenciją. A. Završnik pastebi ryškia tendenciją rasti naujoms koncepcijoms ir priemonėms, kurios padeda suprasti nusikalstamas veikas ir šiuo žinojimu remiantis veikti (Završnik, 2019, p. 5). Tos koncepcijos ir yra naujosios sąvokos, kurių mes iki šiol neturėjome: *meaning extraction*, *sentiment analysis*, *opinion mining*, *computational treatment of subjectivity* ir kt. – visos šios kategorijos trina ribas tarp anksčiau aiškiai skirtingų saugumo ir nusikalstamumo kontrolės sričių (Završnik, 2019, p. 5).

Pati naujų kategorijų radimosi teisėje aplinkybė nėra problema. Nauji reiškiniai gali rasti savo vietą ir norminėje tvarkoje. Iššūkis yra tai, kad naujosios kategorijos sietinos su kitokia – statistikos – kalba, kuri skiriasi nuo iki šiol vyravusios nuosekliu pasakojimu pagrįstos kalbos baudžiamajame ir kituose teisiniuose procesuose.

Tradicinės teisinės gynybos ir kaltinimo priemonės pagrįstos pirmiausiai priežastingumo ryšiais sujungtais pasakojimais, kurie yra arba įtikinami, arba ne. Senosios kategorijos turi vietą teisės sistemoje. Naujosios – nusikalstamumo prevencijos – kategorijos grindžiamos duomenų atranka ir jų analize. Kai kurios elgesio tendencijos gali būti suprantamos ir aiškiai identifikuojamos žmogaus, tačiau naujųjų prevencijos priemonių tikslas yra veiksmingos prevencijos vykdymas, o tai lemia statistiškai reikšmingų, tačiau nebūtinai žmogaus suvokiamų ar pateisintamų ryšių identifikavimas. Taip įprastas mąstymas apie teisinius procesus užleidžia vieta duomenimis pagrįstam ekspertiniam vertinimui, kuri nuginčyti galima nebent pasitelkus alternatyvią duomenų analizės priemonę – tikslesnę arba kitokiomis prielaidomis ir duomenimis pagrįstą statistinę analizę.

5 Žr., pvz., Marks; Bowling; Keenan, 2017; Završnik, 2018b, ir kt.

Tad nors statistinės analizės priemonės padeda parodyti kintamųjų ryšį, jie iki šiol neparodo įvykių priežastingumo (Pearl; Mackenzie, 2018), o būtent priežastingumas yra tai, kas lemia „aiškumą“ teismo sprendimo skaitytojui. Mes turime suprasti, *kodėl* tokį sprendimą priėmė teismas, kad juo pasitikėtume ir laikytume jį nepriklausomu. Žmonėms įprasta mąstyti pasakojimais, todėl tokia komunikavimo forma atrodo įtikinama ir pagrįsta. Statistinė analizė gali atskleisti reikšmingos informacijos – gerokai racionalesnės nei pasakojimas, bet tokios informacijos pateikimas nepalieka vietos *įprasminimui* arba, K. A. Franko žodžiais, nesukuria *žinojimo*. Tokia informacija lieka faktų, kuris pats savaime, be istorijos nėra įtikinamas.

Dėl šios priežasties vis didesnę svarbą ateityje turėtų diskusija dėl laukiančio pasirinkimo – (1) pereiti prie tikslesnių, statistiškai pagrįstų sprendimų priėmimo ar (2) pasilikti prie tradicinio pasakojimu pagrįsto sprendimų priėmimo modelio. Šis pasirinkimas neturėtų būti daromas vien ekspertiniu-techniniu lygmeniu, tai konstitucinės reikšmės klausimas. Ir šiandien, skaitydami Konstituciją, galime daryti prielaidą, kad konstitucinis teismo sprendimo aiškumo standartas galėtų būti suprantamas kaip pasakojimu pagrįsto įtikinamo universaliai auditorijai suprantamo komunikavimo reikalavimas ir būtent šis standartas turėtų būti laukiančios sudėtingos diskusijos dėl to, kuria linkme plėtoti ir užtikrinti teismų nepriklausomo idėją, atskaitos taškas.

Išvados

1. Teismų procesų skaitmeninimas sudaro prielaidas ateityje algoritmizuoti ir teismų sprendimų priėmimo procesą. Nors tai galėtų prisidėti prie tikslesnių ir statistiškai pagrįstų teisminių išvadų darymo, kyla grėsmė pakirsti visuomenės pasitikėjimą teismais ir jų nepriklausomumu. Darant prielaidą, kad teismų sprendimų motyvai atitinka bendrą kultūrinę komunikavimo išraiškos formą, kurios ašis yra įkontekstintas pasakojimas, statistinės analizės pagrindu priimami sprendimai lemtų perėjimą prie kitokios – duomenų baze pagrįstos – komunikavimo formos.

2. Klausimas dėl galimybės teismų sprendimus pagrįsti statistinės analizės ar kitu intelektualųjų technologijų potencialu galėtų būti sprendžiamas, vertinant konstitucinio teismo sprendimo aiškumo standarto turinį, plėtojant galimas jo aiškinimo ribas. Šiuo metu konstitucinis teismo sprendimo aiškumo standartas prioretizuoja pasakojimą, kaip konstituciškai pagrįstą sprendimo motyvų surašymo formą.

Šaltiniai

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika

- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 7-254.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 102-3957, atitaisymas – 2006, Nr. 127, atitaisymas – 2006, Nr. 137.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 130-4910.
- Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gegužės 28 d. nutarimas. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 62-2353.

Doktrina

- Amsterdam, A. G.; Bruner, J. (2002). *Minding the Law*. Harvard University Press.
- Brooks, P. (2002). Narrativity of the Law, *Law & Literature*, 14(1).
- Franko, K. A. (2004). From narrative to database. Technological change and penal culture. *Punishment & Society*, 6(4).
- Grunewald, R. (2013). The Narrative of Innocence, or, Lost Stories. *Law & Literature*, 25(3), 366–389.
- Kūris, E. (2002). Konstitucija, konstitucinė doktrina ir Konstitucinio Teismo diskrecija. Iš: *Konstitucijos aiškinimas ir tiesioginis taikymas*. Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.
- Law's Stories: Narrative and Rhetoric in the Law (1996). Ed. Brooks, Peter. Yale Uni Press.
- Murauskas, D. (2020). Dirbtinis intelektas priimanč teismo sprendimą – algoritmų klasifikavimas remiantis teisinio kvalifikavimo stadijomis. *Teisė*, 115.
- Pearl, J.; MacKenzie, D. (2018). *The Book of Why: The New Science of Cause and Effect*.
- Marks, B.; Bowling, C. Keenan (2017). Automated Justice? Technology, Crime, and Social Control. In R. Brownsword; E. Scotford; K. Yeung (eds.). *The Oxford Handbook of Law, Regulation, and Technology*. Oxford.
- Završnik, A. (2018a). Algorithmic crime control. In *Big Data, Crime and Social Control*. Ed. A. Završnik. Routledge.
- Završnik, A. (2018b). Big data. Big Data: What Is It and Why Does it Matter for Crime and Social Control? In A. Završnik (ed.) *Big Data, Crime and Social Control*. Routledge.
- Završnik, A. (2019). Algorithmic justice: Algorithms and big data in criminal justice settings. *European Journal of Criminology* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1477370819876762n>[žiūrėta 2022 m. vasario 12 d.].